

Prioritera konkurrenskraft och säkerhet i EU:s nästa långtidsbudget (2028–2034)

Svenskt Näringsliv framhåller vikten av ett tydligt fokus på konkurrenskraft i sin analys av Europeiska kommissionens meddelande "Vägen till nästa fleråriga budgetram". På en grundläggande nivå är det avgörande att stärka konkurrenskraften och säkra tillväxten för att kunna möta vår tids stora utmaningar – geopolitiska, säkerhetsrelaterade, klimatmässiga och demografiska (inklusive migration och kompetensförsörjning). För att öka tillväxten i EU krävs strukturella reformer. Vi välkomnar därför den prestationsbaserade ansats som kommissionen har föreslagit för EU:s långtidsbudget. Om den utformas korrekt kan den bidra till nödvändiga nationella reformer som stärker EU:s konkurrenskraft.

Fokus på konkurrenskraft kan uppnås om budgeten betonar tre aspekter i synnerhet: **prioritering, effektivitet och utvärdering**. EU-budgeten bör prioritera program och fonder som stärker EU:s konkurrenskraft. Medlen måste användas effektivt, och deras användning utvärderas både före och efter att program genomförs. På så sätt kan budgeten få större effekt och tillföra mer värde – utan att växa i storlek.

Vi välkomnar en EU-budget som stödjer ett företagsvänligt klimat för att öka EU:s konkurrenskraft

Svenskt Näringsliv menar att offentliga utgifter bör fokuseras på kollektiva insatser som främjar ett företagsvänligt klimat och samtidigt undviker marknadsstörningar. Även om en stor del av dessa utgifter kanaliseras via nationella budgetar, kan EU ge ett betydande bidrag till Europas ekonomiska utveckling när program och reformer fokuserar på områden där EU har tydlig kompetens och där det finns gränsöverskridande utmaningar att hantera. Detta gäller även för nästa EU-budget. Mot denna bakgrund förespråkar Svenskt Näringsliv en EU-budget som fokuserar på verkligt gemensamma intressen och prioriteringar. Bland dessa anser vi att säkerhet och ökad konkurrenskraft bör stå i centrum vid utformningen av nästa budget. Stöd till Ukraina är också en viktig prioritering – både under konflikten och i återuppbyggnaden efter kriget.

Konkurrenskraft drivs i hög grad av ändamålsenliga regelverk och effektiv offentlig förvaltning. Från näringslivets perspektiv är en av huvudorsakerna till att innovativa företag

växer utanför EU just regelbördan, långdragna tillståndprocesser, brist på kompetent arbetskraft och konkurrenskraftiga energipriser samt bristande tillgång till kapital.

När det gäller finansiering anser vi som utgångspunkt att EU:s offentliga medel bäst främjar produktivitet och innovation genom att fokusera på forskning, utveckling och innovation på ett teknik- och sektorneutralt sätt. Vi ser positivt på ramprogrammen för forskning och innovation som har gett påtagliga effekter. Att fokusera på samarbete mellan medlemsstater, universitet och högskolor samt små och stora företag är en lyckad strategi för att främja innovation.

Målet om nettonollutsläpp till 2050 i kombination med systemet för handel med utsläppsrätter har redan motiverat svenska företag att investera i och införa teknik med lägre eller inga koldioxidutsläpp. Den höga nivån av privata investeringar i svensk forskning beror delvis på skatteavdrag för företags FoU-investeringar och ett starkt nationellt FoU-engagemang som möjliggör bred samverkan. En EU-gemensam industristrategi för FoU som bättre attraherar privata investeringar bör prioriteras.

Det kan också vara värt att undersöka alternativa budgetstrukturer för att förbättra effektiviteten. Vi välkomnar teknikneutrala, principbaserade, proportionerliga och evidensbaserade regleringar som skapar ett innovationsvänligt klimat och frigör företagens potential i den gröna och digitala omställningen – snarare än en större EU-budget som direkt stödjer företag med offentliga medel. Vi stödjer principen om riskdelning av stora privata projekt med offentliga medel men så som kreditgarantier. Däremot motsätter vi oss användning av offentliga medel som riskkapital.

Hur EU:s konkurrenskraft kan stödjas genom EU-budgeten

Vi välkomnar EU-kommissionens fokus på konkurrenskraft. Som näringslivsorganisation ser vi ett brådskande behov av att accelerera EU:s innovationsförmåga och höja produktiviteten. Men detta uppnås inte bäst genom ökade statliga interventioner och riktade subventioner till vissa företag eller sektorer. Det är, tvärtom, viktigt att företag får möjlighet att växa i öppna och konkurrensutsatta marknader, stödda av bättre regelverk, tillförlitligt utbud av energi till konkurrenskraftiga priser samt en effektiv offentlig förvaltning. Entreprenörer måste få de bästa förutsättningarna för att starta och utveckla företag baserat på idéer och forskning – inte på selektivt offentligt stöd. Politiken och EU-budgeten bör fokusera på att ge företag tillgång till säkerhet, kompetent arbetskraft, rörlighet för produkter, arbetskraft och kapital, fungerande infrastruktur samt främja forskning och utveckling.

Offentlig intervention i marknader är ingen universallösning för ökad tillväxt och konkurrenskraft. [IMF](#) har visat att offentliga stöd i små ekonomier riskerar att kosta mer än de smakar då deras modeller visar att välfärdseffekterna av stöd i små öppna ekonomier snabbt blir negativa. Stora öppna ekonomier kan, åt andra sidan, åstadkomma positiva välfärdseffekter om den offentliga förvaltningen är effektiv och stöden kan ge upphov till

positiva spridningseffekter in i många olika industrier. Samtidigt har [OECD](#) funnit att offentlig finansiering av forskning och innovation kan öka produktiviteten och stötta den gröna omställningen. Grundforskning, som sällan bedrivs av privata företag då den inte är kommersiellt lönsam, bör finansieras offentligt eftersom resultaten är långsiktiga och inte alltid direkt synliga – men avgörande för genombrott som antibiotika, plast, polymerer eller laserteknik.

Klimatfrågan är ett område där marknadsmisslyckanden har identifierats och där offentlig intervention sannolikt behövs. Offentliga medel eller lånegarantier kan stimulera privata investeringar genom att skapa samarbetsarenor för forskning och innovation. Det är avgörande att locka mer privat kapital till Europa – men detta måste drivas av marknadens behov, inte politiska pekpinnar.

EU:s nuvarande budget är komplex, med flera överlappande utgiftsområden, program och fonder. Det skapar brist på översikt och försvårar utvärdering av mervärdet av EU-medborgarnas skattemedel. Kommissionens årliga rapporter redovisar hur mycket som har beviljats och använts, men inte vilken ekonomisk nytta det gett. Den Europeisk Revisionsrätten granskar intäkter och utgifter, men inte effektivitet, utfall eller alternativkostnader.

Administrativa kostnader för kommissionen, medlemsländer och myndigheter uppgår till mellan 7 och 12 procent ([Germany's Federal Ministry of Labour and Social Affairs](#) och [SOU 2024:22](#)).

Många ekonomiska problem inom EU bör lösas på medlemsstatsnivå. Att använda EU-budgeten som en "sista utväg" när medlemsländer med hög skuldsättning inte kan stimulera sina ekonomier riskerar att belasta framtida generationer och skapa finansiell instabilitet.

Att koppla prestation till EU-medel, liksom i faciliteten för återhämtning och resiliens, skulle kunna bidra till en högre takt i genomförandet av nationella strukturreformer och möjligheten att knyta an till de landspecifika rekommendationerna i den europeiska terminen bör övervägas. Målsättningarna för nationella prestationer bör hur som helst utgå från behovet att öka produktiviteten.

Principer för hur EU-budgeten kan användas mer effektivt för att stärka konkurrenskraften
Svenskt Näringsliv efterlyser följande:

- **Bättre översikt över alla program och fonder**, inklusive information om vilka länder och verksamheter som får ta del av medel, för att kunna bedöma behov och mervärde.
- **Exitstrategi**: Program bör avslutas när deras syfte är uppfyllt och prioriteringar förändras.

- **Systematiska översyner** av budgetutgifternas effektivitet och genomslag. Ekonomiska mål för vad programmen ska uppnå borde fastställas före genomförandet och utvärderas efteråt. Program som inte når målen bör omprioriteras. Medel bör kunna om-allokeras till framgångsrika program.
- **Europeiska Revisionsrättens mandat** bör utökas till att inkludera effektivitetsgranskning och utvärdering av mervärde.
- **Alternativkostnader** bör vägas in – medel bör prioriteras till åtgärder som stärker företagsklimatet snarare än direkta företagsbidrag.
- **Evidensbaserad styrning:** Utvärderingar som den genomförd av EU-kommissionen om Horisont 2020 bör bli norm, så att fakta styr framtida prioriteringar.
- **Grön omställning kräver stöd**, men det måste ske teknikneutralt och sektorsövergripande för att undvika "gröna bubblor".
- **Medlemsstaterna måste ta större ansvar** för sina offentliga finanser. EU-budgeten ska inte användas som räddningspaket när länder själva inte kan låna upp på marknaden. Budgeten bör fokusera på verkligt gemensamma intressen och prioriteringar.